

**JOURNAL OF INTERNATIONAL RELATIONS
AND POLITICAL SCIENCE STUDIES**

ULUSLARARASI İLİSKİLER VE SİYASET BİLİMİ ÇALIŞMALARI DERGİSİ

e-ISSN: 2792-0984

**REKABETÇİ OTORİTER REJİM ÖRNEĞİ OLARAK VİKTOR ORBAN SİYASETİ
VE AVRUPA BİRLİĞİ'NE YANSIMALARI**

Reyhan BAYRAMOĞLU

E-mail: bayramoglureyhan1@gmail.com **ORCID:** [0000-0003-2790-9794](https://orcid.org/0000-0003-2790-9794)

Submitted: 14 June 2023 & **Accepted:** 29 August 2023

Citation: Bayramoğlu, R. (2023). Rekabetçi Otoriter Rejim Örneği Olarak Viktor Orban Siyaseti ve Avrupa Birliği'ne Yansımaları. *Journal of International Relations and Political Science Studies*, (8), 81-97

Uluslararası İlişkiler Çalışmaları Derneği | International Relations Studies Association
Journal of International Relations and Political Science Studies - JIRPSS
E-mail: dergi@tuicakademi.org

REKABETÇİ OTORİTER REJİM ÖRNEĞİ OLARAK VİKTOR ORBAN SİYASETİ VE AVRUPA BİRLİĞİ'NE YANSIMALARI

Reyhan BAYRAMOĞLU

E-mail: bayramoglureyhan1@gmail.com ORCID: [0000-0003-2790-9794](https://orcid.org/0000-0003-2790-9794)

Submitted: 14 June 2023 & Accepted: 29 August 2023

Özet

Soğuk Savaş sonrasında hem otoriter hem de demokratik rejim özelliği taşıyan ülkelerin arttığı görülmektedir. Hibrit rejimler olarak ifade edilen ülkeler özgün özelliklere sahip olmaktadır. Bir hibrit rejim örneği olarak rekabetçi otoriter sistemlerde demokrasinin kimi kriterleri asgari düzeyde işletilmektedir. Böyle bir ortamda seçimler yapılmaktadır ancak adaletsiz biçimde gerçekleşmektedir. Medya hükümet tarafından kontrol altına alınmaktadır ve yargının yapısı iktidara yakın kişilerle değiştirilmektedir. Rekabetçi otoriter rejimlerin en önemli örneklerinden biri ise Macaristan'daki Viktor Orban'ın iktidarındır. Kuruluşunda yer aldığı Fidesz Hareketi'nin 2010'da iktidara gelmesiyle ülkede yeni bir dönem başlamıştır. Popülist bir lider olmak için gerekli, neredeyse tüm özellikleri bünyesinde barındıran Orban, iktidarı süresince Macaristan'da yaptığı değişikliklerle rejimi dönüştürmüştür. Demokrasinin altının oyulduğu ülke, Avrupa Birliği içerisinde gelişmiş bir hibrit rejim olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum da Macaristan'ı özgün bir ülke konumuna getirmektedir. Rejimin dönüştürülmesi amacıyla gerçekleştirilen uygulamalar Avrupa Birliği'nin de dikkatini çekmektedir. Dolayısıyla Avrupa Birliği-Orban hükümeti arasında gerilimler yaşanmaktadır. Bu çalışmada rekabetçi otoriteryanizmin neyi ifade ettiği incelenmiştir. Ardından Fidesz Hareketi ve Orban'ın Macaristan'ı nasıl dönüştürdüğü, ortaya çıkan yeni rejimin Avrupa Birliği ile yarattığı gerilimler ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: Rekabetçi Otoriteryanizm, Fidesz Hareketi, Viktor Orban, Avrupa Birliği

Viktor Orban Politics as an Example of Competitive Authoritarian Regime and Its Reflections on the European Union

Abstract

After the Cold War, it has been seen that the number of countries with both authoritarian and democratic regimes have increased. Countries that are expressed as hybrid regimes have unique characteristics. As an example of a hybrid regime, in competitive authoritarian systems, only some criteria of democracy are operated at a minimum. Elections are held in such an environment, but they are held unjustly. The media is controlled by the government and the structure of the judiciary is replaced by people close to power. One of the most important examples of competitive authoritarian regimes is the rule of Viktor Orban in Hungary. A new era began in the country when the Fidesz Movement, of which he was a part, came to power in 2010. Orban, who nearly has all the features of being a populist leader, transformed the regime with the changes he made in Hungary during his rule. The country, where democracy is undermined, appears as a developed hybrid regime in the European Union. This situation yields Hungary a unique position. The practices carried out to transform the regime have also been attracting the attention of the European Union. Therefore, there are tensions between the European Union and the Orban government. In this study, competitive authoritarianism and what it means are examined. Later, how the Fidesz Movement and Orban transformed Hungary, and the tensions created by the emerging new regime with the European Union were explained.

Keywords: Competitive Authoritarianism, Fidesz Movement, Viktor Orban, European Union

Giriş

Soğuk Savaş'ın sona ermesi ve liberalizmin daha önde gelmesiyle birlikte uluslararası sistemde ne otoriter ne de demokratik olarak değerlendirilebilecek rejimler ortaya çıkmıştır. Bu rejimler her iki rejim tipinin de özelliklerini taşımamaktadır. Kendilerine özgü olan bu rejimlerden literatürde hibrit rejimler olarak bahsedilmektedir (Zinecker, 2009; Gökçe, 2018). Bu çalışmada bir hibrit rejim örneği olarak rekabetçi otoriteryanizmin Macaristan üzerindeki etkisine odaklanılmıştır. Aynı zamanda üzerinde durulan rejim ve ülke örneğinde Avrupa Birliği'ne (AB) yönelik yaklaşım anlaşılmaya çalışılmıştır. 2010 yılında Macaristan'da yeniden iktidara gelen Viktor Orban ve Fidesz Hareketi, Macaristan'ın demokratik yapısında önemli değişiklikler yapmıştır. Bu değişiklikler neticesinde ise AB ile Macar hükümeti arasında gerilimler oluşmuştur. Buradan hareketle, çalışmanın ana odağı “Viktor Orban ve hareketi yönetimindeki Macaristan'ın Avrupa Birliği'ne yönelik yaklaşımı AB-Macaristan ilişkisini

nasıl şekillendirmektedir?” sorusudur. Bu çerçeve içerisinde açıklanmak istenen diğer sorular “Rekabetçi otoriteryanizm nedir? Bu rejim türünün olduğu ülkelerde ne gibi değişiklikler gözlemlenmektedir?”, “Orban’ın iktidara gelişi ve iktidarı süresince Macaristan’da yaptığı değişiklikler nelerdir?” sorularıdır. Bahsedilen sorular doğrultusunda çalışmada şunlar iddia edilmektedir: Orban ve hareketi Macaristan siyasetinde hâlâ iktidarı elinde bulundurmaktadır. Dolayısıyla Macaristan’ın AB üyeliği, rejimin demokrasiden rekabetçi otoriterliğe evrilmesine engel olamamıştır. Aynı zamanda bazı konularda AB ile ortaya çıkan gerilim, rejimi demokrasiye yaklaştırmamıştır. Aksine hükümetin iktidarını sağlamlaştıracak adımların atmasıyla sonuçlanmıştır. AB Macaristan’ın üyelikten çıkarılması konusunda herhangi bir adımda bulunmamıştır. Ancak kısıtlayıcı adımlarla ortaya çıkan rejim engellenmek istenmiştir. Lider, politika ve ortaya çıkan rejim arasındaki bağlantı da dikkat çekmektedir. Yapılan politikalar lider ile özdeş hale gelmiş; bir nevi ikisi yan yana anılmaya başlanmıştır. AB’nin rejime karşı yaklaşımı ve adımları olumsuz mesajlar içerse de liderin popülerliği hâlen devam etmektedir.

Çalışmanın hazırlanmasında genellikle bu konuda yapılan çalışmalardan yararlanılmıştır. Literatürde, ortaya çıkan rejimin tanımlanması ve Macaristan özelinde nelerin değiştiğine dair yazılan çalışmalara odaklanılmıştır. Buna ek olarak, güncel konjonktürde ülkenin AB ile ilişkilerini değerlendirmek amacıyla yapılan çalışmalara da başvurulmuştur. Bu noktada belirtilmesi gereken hususlardan biri, bu çalışmada Orban’ın Macar siyasetinde yaptığı tüm değişikliklerden tek tek bahsedilmediğidir. Burada AB-Macaristan arasındaki ilişkiyi Orban siyasetinden önce yaşanan gelişmeler üzerinden değerlendirme amacı güdülmemiştir. Orban’ın ülkede yaptığı değişikliklerin AB ile ilişkilere yansımalarına temel noktalar doğrultusunda bakılmıştır ve kronolojik biçimde sunulması amacı güdülmemiştir. Çalışmanın ilk kısmında, rekabetçi otoriteryanizmin tanımı yapılmış, çalışmanın dayandırıldığı kuramsal perspektif açıklanmıştır. Çalışmanın ikinci kısmında, Orban ve Fidesz Hareketi’nin iktidara gelmeden evvelki durumuna yer verilmiş, iktidar öncesinde hareketin nasıl ortaya çıktığı ve Orban’ın hareketin hangi adımlarında yer aldığı anlatılmıştır. Diğer bölümde ise, rekabetçi otoriter rejimin Macaristan’da yansımalarına yer verilmiştir. Bu başlık altında da rejim tipi ve ülke arasında bir bağ kurulmaya çalışılmış ve hangi alanlar üzerinde etkili olduğu ifade edilmiştir. Son bölümde ise AB-Macaristan arasında rejime bağlı değişikliklerin hangi gerilimlere yol açtığı anlatılmıştır. Buradaki temel amaç AB üyeliğiyle rekabetçi otoriter bir rejimin birbirlerine karşı yaklaşımının nasıl şekillendiğini vurgulamaktır.

I. Rekabetçi Otoriteryanizm Nedir?

Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte hem otoriter hem de demokratik rejimlerin özelliklerini taşıyan ülkeler ortaya çıkmıştır. Bu durum literatürde “hibrit rejimler” şeklinde bir kavramın ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Hibrit rejimlerin sayıca artması ve güçlü biçimde varlıklarını devam ettirmesi aslında iki rejim arasında bir geçiş noktası olmadıklarını göstermektedir. Özgün özelliklere sahip olduğu düşünülen bu rejimlerin genel anlamda şu şekilde tanımlanması mümkündür: Rekabetin tek taraflı, dolayısıyla da haksız olduğu, liberal anayasanın varlığını sürdürmesine rağmen fiili açıdan işlerliğinde önemli eksikliklerin göze çarptığı rejimlerdir. Hibrit rejimler otoriter ve demokratik rejimlerden bağımsız bir rejim tipidir (Bozóki ve Hegedüs, 2018). Rekabetçi otoriteryanizm, hibrit rejimlerden biri olarak tanımlanmaktadır. Demokratik rejimlere bakıldığında dört kriterin minimum düzeyde var olduğu görülmektedir: (1) Yasama ve yürütme organlarının açıkça, adil ve özgür seçimlerle belirlenmesi; (2) tüm vatandaşların oy kullanma hakkına sahip olması; (3) eleştiri, basın ya da örgütlenme özgürlüğü de dahil olacak şekilde siyasi ve sivil hakların korunması; (4) seçilmiş otoritelerin herhangi bir vesayete tabi olmadığı için yönetim yetkilerinin gerçek olması. Rekabetçi otoriter rejimlere bakıldığında ise bu kriterlerin ihlal edildiği, hükümet ve muhalefet arasındaki siyaset arenasında adil bir oyun alanı olmadığı görülmektedir. Bu tür rejimlerde seçimler düzenli ve hilesiz biçimde yapılıyor olsa da devlet kaynaklarının suistimal edildiği görülmektedir. Devlet kaynaklarının suistimal edilmesiyle muhalefet partilerine medyada yeterince yer verilmemekte ve muhalefet adaylarıyla destekçileri aleyhinde söylem üreterek seçim sonuçları manipüle edilmektedir. Yine bu rejimin gözlemlendiği yerlerde gazetecilerin ya da muhalif düşüncedeki siyasetçilerin, eleştirmenlerin tehdit, gözaltı ya da öldürme yoluyla susturulması gözlemlenmektedir (Way ve Lucan, 2002).

Rekabetçi otoriter rejimler ile tamamen otoriter rejimler arasında da bir ayrım yapmak gerekmektedir. Rekabetçi otoriter rejimlerde muhalefetin diğer gruplarla rekabet ettiği anayasal bazı kanallar bulunmaktadır. Ancak tam otoriter rejimlerde bu durumdan söz edilemez. Rekabetçi otoriter rejimlerde seçimlerin düzenli biçimde yapıldığı ve partilerin katıldığı gözlemlenmektedir. Rekabetçi otoriter rejimler ile demokrasi arasında bir ayrım yapılmak istendiğinde ise hükümetin demokrasinin üç önemli aşamasına müdahale ettikleri söylenmektedir: Özgür seçimler, sivil hakların korunması ve muhalefetin yeterli düzeyde varlık göstermesi (Levitsky ve Way, 2010). Rekabetçi otoriter rejimlerde demokratik kurumların devamlılığının sağlanmasının yanında muhalefetin iktidar partisini zayıflatabileceği ya da yenebileceği çeşitli çekişme alanları da mevcuttur. Dört alanın burada öne çıktığı görülmektedir: Seçim alanı, yasama organı, yargı ve medya (Way ve Lucan, 2002). Burada

kastedilen nokta, söz konusu dört alan üzerinde açılan kanallarla aslında rekabetçi otoriter bir rejimin meydana getirildiği ve aynı zamanda kurumların varlığı devam ettirilerek demokratik bir duruş sergilenmeye çalışılmasıdır. Dolayısıyla rekabetçi otoriter rejimlerde seçimlerin yapıldığı ancak adaletsiz olduğu, medyanın hükümet tarafından tamamen kontrol altına alındığı, yargının tamamen değiştirildiği anlaşılmaktadır.

Özellikle son yıllarda artış gösteren akımlar olarak rekabetçi otoriteryanizmle popülizmin arasında da bir bağlantının olduğunu söylemek mümkündür. Bu bağlantıya göre neoliberal politikaların ortaya çıkardığı koşullara tepki olarak doğan popülizm, tarafların birbirine düşman hâle getirildiği, siyasal alanın ahlaklaştırıldığı, sistemin dönüştürüldüğü ve demokrasinin altının oyulduğu bir siyasal araçtır. Popülist liderler kendilerini halkın gerçek temsilcisi olarak sunarken muhalefeti de yozlaşmış elitler olarak değerlendirmektedirler (Yıldırım, 2017). Bu nedenle iktidarın el değiştirmesi gibi demokrasinin temel ilkelerini dahi ihlal etmektedirler. Bu tip liderlerin dönüştürdüğü siyasal sistem aslında rekabetçi otoriteryanizm olarak karşımıza çıkmaktadır (Oğuz, 2021). Popülizmin üç ana sebepten dolayı demokrasileri rekabetçi otoriteryanizme dönüştürdüğü düşünülmektedir. Bunlardan ilki, popülistlerin parlamento gibi demokrasiye özgü kurumlarda müzakere ya da koalisyon kurma becerilerinden yoksun olmasıdır. Deneyim eksikliğinden dolayı popülist liderler bu kurumları korumak ve kurallara uygun biçimde hedeflerini gerçekleştirmek açısından zayıf bağlara sahiptir. İkinci olarak, popülist liderler “biz” ve “onlar” şeklinde bir söylem oluşturarak düzen karşıtı oldukları mesajını vermektedir. Seçimi kazandıklarında da hedef olarak gördükleri seçkinleri ve kurumları da demokrasiye aykırı olmayacak biçimde ortadan kaldırmak istemektedirler. Son olarak ise, yine düzen karşıtı söylemle seçimi kazandıkları için vaatlerini yerine getirmek adına mevcut demokratik kurumlara saldırma, yasama organlarını askıya alma, yargıyı sömürmeye ya da anayasayı değiştirme eğilimine girebilmektedirler (Castaldo, 2018).

Rekabetçi otoriteryanizmin son yıllardaki en önemli yansımalarından biri Macaristan’da olmuştur. Seçimle iş başına gelen popülist lider Viktor Orban’ın ülkede gerçekleştirdiği çeşitli düzenlemeler sonrasında rejimin dönüşüme uğradığı görülmektedir. Özellikle AB üyesi olması sebebiyle Orban’ın demokrasinin altını oyacak girişimlerde bulunması AB tarafından da uyarılmakta ve taraflar arasında çeşitli çekişmelere sebebiyet vermektedir. Bu noktadan sonra öncelikle Viktor Orban’ın siyasi kimliğine ve Fidesz Hareketi’ne bakmak daha bütünsel bir perspektif sunabilir.

II. Fidesz Hareketi ve Viktor Orban Döneminde Rekabetçi Otoriteryanizmin Yansımaları

A. Fidesz Hareketi ve Viktor Orban

Orban'ın ve Fidesz Hareketi'nin Macar siyasetinde köklü değişiklikler yaptığını söylemek mümkündür. Ancak öncelikle hareketin kuruluşuna, Orban'ın bu kuruluşdaki rolüne ve Macar siyasetinde hangi şekillerde yer aldığına bakmak gerekmektedir.

Fidesz Hareketi (Fiatal Demokraták Szövetsége-Genç Demokratlar Birliği) 30 Mart 1988 tarihinde Viktor Orban ve diğer otuz altı arkadaşının rejim değişikliğini amaçlayarak kurduğu bağımsız bir örgüttür (Keneş, 2002). Anti komünist, radikal ve liberal olma iddiasıyla kurulan harekette Orban'ı ön plana çıkaran bazı durumlar söz konusudur. Bunlardan ilki Macaristan'ın ulusal kahramanı olarak anılan ve ilk başbakanı olan Imre Nagy'ın cenazesidir. Nagy'ın cenazesi Macarlar ve önceki komünist rejim arasındaki çatışmayı gözler önüne seren, aynı zamanda da ülke açısından önemli bir olay olarak anılmaktadır. Tören Kahramanlar Meydanı'nda yüzbinlerce insanın katılımıyla gerçekleştirilmiş, Macar televizyonları töreni canlı yayınlamıştır. Tören esnasında konuşmacılar halka hitap etmiş, bu konuşmacıların arasında Orban da yer almıştır. Orban o dönemde yirmi altı yaşında ve deneyimsiz bir politikacıdır. Ancak orada yaptığı konuşma Macar halkı açısından unutulmaz olmuş ve cenazenin en önemli olayı olarak değerlendirilmiştir. Konuşmanın dikkat çekici olması hem Orban'ın kullandığı üslubun etkileyici olmasından hem de duygusal ve radikal ifadeleri barındırmasından kaynaklanmıştır (Szilágyi ve Bozóki, 2015).

1991'de ülkede yapılan bir anket Orban'ın otuz yaşında olmasına rağmen Macaristan'ın en popüler üçüncü politikacısı olduğunu göstermektedir. İki yıl sonra ise Orban'ın Fidesz'in başkanı olduğu ve 1994 seçimlerinde alınan yenilgiyle birlikte partinin farklı bir duruşa doğru evrildiği görülmektedir. Macar Sosyalist Partisi'nin önceki seçime nazaran beş kat daha fazla oy aldığı seçimde Hür Demokratlarla koalisyon kurulmuştur. Bu şekilde de parlamentodaki sandalyelerin yüzde yetmiş ikisine sahip olmuşlardır. Fidesz ise yalnız yirmi sandalye elde ederek parlamentonun en küçük partisi haline gelmiştir. Politik açıdan değerlendirildiğinde Orban partinin siyasal yaşamına devam etmesi için sağa kaymaktan başka bir yol olmadığını düşünmeye başlamıştır (Keneş, 2002). İlerleyen zaman dilimine bakıldığında, Orban ve Fidesz Hareketi için 1998 tarihinin önemli olduğu görülmektedir. 1998-2002 yılları arasında ilk başbakanlığını yapan Orban'ın söylem olarak siyasi yöneliminin tersine evrildiği anlaşılmaktadır. Orban'ın kullandığı yeni retorikte, yeni bir başlangıcın yapılacağı vurgusu yapılarak farklılaşmanın temelleri atılmıştır. Bu yıllar arasında özellikle vatandaş (*polgár*) kelimesinin en önemli olduğu, Orban'ın kendi hükümeti hakkında “yurttaş hükümeti” (*polgári kormány*) şeklinde tanımlamalar yaptığı, Macaristan'dan yurttaş Macaristan (*polgári*

Magyarország) şeklinde bahsettiği bilinmektedir. Orban konuşmalarında genel olarak Macarlar için daha parlak bir gelecek vaadinde bulunmuş ve Fidesz’in bütün ulusu temsil eden bir parti olduğunu vurgulamıştır. Sıklıkla siyasi değişim vurgusu yapmasıyla da siyasi gerçekleri halka ilk duyuran açık sözlü bir lider profili çizmiştir (Szilágyi ve Bozóki, 2015).

2002 yılında seçimi kaybeden Orban ve Fidesz Hareketi için 2010 yılına kadar iktidar mümkün olmamıştır. Ancak 2010 yılında Fidesz ve Orban’ın iktidara gelmesi, Macaristan’da pek çok açıdan değişimi başlatan bir dönemin başlangıcı olmuştur. Fidesz, 2010 parlamento seçimlerinde diğer müttefikleriyle birlikte oy kullanan kesimin yüzde elli ikisinin desteğini almıştır. Bu şekilde Macaristan parlamentosundaki 386 sandalyeden 263’ünü kazanan bir parti konumuna gelmiştir. Fidesz’in seçimdeki başarısını etkileyen iki önemli faktörün olduğu bilinmektedir. Bunlardan ilki 2008’de yaşanan ekonomik krizdir. Diğer faktör ise görevdeki sosyalist Başbakan Ferenc Gyúresány’nin adının bir skandala konu olmasıdır. 2006 yılında yapılan seçimlerden kısa bir süre sonra başbakanın ülkenin ekonomik durumu hakkında halka yalan söylediği ortaya çıkmıştır. Halk söz konusu skandal karşısında meydanları doldurarak tepki gösterse de başbakan istifa etmemiş, bu durum da iktidar partisinin seçim performansını olumsuz yönde etkilemiştir. Mevcut dönem içerisinde sosyalist ve liberal hükümete karşı artan hayal kırıklığı, Fidesz’in oyunu arttırmasına ve anayasal çoğunluğu elde etmesine sebep olmuştur (Rydliński, 2018). Fidesz Hareketi’nin ilerleyen zaman diliminde ülkede değişikliklere gittiği bilinmektedir. Burada belirtilmesi gereken hususlardan biri, bu iktidarın günümüze kadar devam ettiği ve ülkedeki gelişmelerin buna göre şekillendiğidir. Macaristan’da dört yılda bir yapılan parlamento seçimlerinde ülke içerisinde muhalefet partileri arasında çeşitli ittifaklar kurulsa da Orban’ın hala iktidarda olduğu görülmektedir. 2019 yılında yerelde yapılan seçimlerde muhalefetin başarı sağlaması Macaristan açısından önemli bir gelişme olarak değerlendirilmiştir. Ancak bu durum 2022 yılında yapılan seçimde Orban’ın yeniden iktidarı elde ettiği gerçeğini değiştirmemektedir.

B. Macaristan’da Rekabetçi Otoriteryanizmin Yansımaları

Orban ve partisi yasama ve yürütme organlarında değişiklikler yapmakla kalmamış aynı zamanda ticaret, eğitim, kilise, sanat ve hatta spor da dahil olmak üzere toplumsal alanın her alanına dair çeşitli uygulamalara girişmiştir (Krekó ve Enyedi, 2018). Bu değişikliklerden ilki “Milli İş Birliği Beyannamesi”ni yayınlamak olmuştur. Bu beyannameyi yayınladıktan sonra Orban beyannamenin tüm kamu kurumlarına asılmasını zorunlu hale getirmiştir. Bu beyannameye göre yeni sistemin özünde hükümetle aynı fikirde olan herkesin milli iş birliğine

dahil edilmesi vardır. Ancak hükümetle aynı fikirde olmayanlar sistemin bir parçası haline getirilmeyecektir. Çünkü kurulan sistemin özünde iktidar partisine tam teslimiyet söz konusudur (Bozóki, 2011).

Orban'ın değişiklik yaptığı bir diğer konu anayasa olmuştur. Yeni Anayasa Nisan 2011'de tek taraflı hükümet çoğunluğuyla onaylanmıştır. Bu uzlaşmanın nasıl olduğuna bakıldığında ulusal bir uzlaşmanın olmadığı görülmektedir. Yeni metin 1989 Anayasası'nın belirli bölümlerini korusa da bireysel özgürlüklere değer vermeyen bir yapıya dönüştürülmüştür. Bunun yanı sıra Macaristan'ın Hristiyan değerlerine dayalı bir ülke olduğu ifade edilmiştir. Macaristan Cumhuriyeti olan ülkenin adının Macaristan olarak değiştirildiği anayasayla aslında cumhuriyet kavramından kopuşun başladığı anlaşılmaktadır. Yasanın içeriğine bakıldığında din, gelenek ve ulusal değerlerin rolü daha baskın hale getirilmiştir. Cinsiyet, etnik köken ve dinsel bağlamda kanun önünde eşitlikten bahsedilirken cinsel yönelime dair ayrımcılığı önleyecek herhangi bir husustan bahsedilmemektedir (Bozóki, 2011). Yeni anayasayla değişen başka bir nokta da yargının yapısı olmuştur. Anayasa Mahkemesi'nin yargıçları daha önce tüm partilerden oluşan bir parlamento komitesi tarafından seçilmektedir. Ancak yeni yapıda doğrudan parlamento tarafından seçilmesi kararlaştırılmıştır. Fidesz'in parlamentoda çoğunluğa sahip olması da mahkemeyi kendi safında yargıçlarla doldurmasına sebep olmuştur (Keneş, 2020).

Fidesz iktidara geldikten sonra seçimlerin adil biçimde yürütülmesini sağlayan Ulusal Seçim Komisyonu'na da kendine yakın kişileri doldurmuştur. 2010'daki belediye seçimlerinden önce küçük partilerin yerel seçimde sandalye kazanmasını önlemek adına seçim yasasında belirli değişiklikler yapılmıştır. Yeni seçim yasasıyla küçük ve siyasi açıdan muhalif partiler filtrelenmek istenmektedir. Macaristan Parlamentosu'na girmek için konulan yüzde beş barajı sabit tutularak ve seçilecek temsilci sayısı arttırılarak orantısız bir seçim sistemi oluşturulmaya çalışılmıştır. Fidesz aynı zamanda söz konusu yasayla seçim kampanyası süresini kısaltarak, seçimlerdeki politika sorunlarını azaltarak ve muhalefetin seçmenleri olduğu düşünülenleri sandıklardan uzak tutarak seçimlerde kendi kazanma şansını arttırmak istemiştir (Bozóki, 2011).

2010'da iktidara gelen siyasi yapılanma medya konusunda da köklü değişikliklere gitmiştir. Fidesz 1 Ocak 2011'de yürürlüğe giren kapsamlı bir medya paketini tanıtmıştır. Bu yeni pakete bakıldığında Ulusal İletişim Kurumu (NHH) ve Ulusal Televizyon ve Radyo Komisyonu'nun (ORTT), Ulusal Medya ve Bilgi İletişim Kurumu (NMHH) çatısı altında birleştirildiği görülmektedir. Yeni oluşturulan yapının ana organı olan Medya Konseyi beş üyeden oluşturulmuştur. Konseyin başkanının başbakan tarafından diğer dört üyesinin ise

parlamentonun üçte iki çoğunluğu tarafından belirlenmesi kararı alınmıştır. Böylece Fidesz'in beş üyeyi de kendisine yakın isimlerden seçebileceği ve muhalefetin temsil gücünün sağlanmayacağı anlaşılmaktadır (Kovács ve Hevesi, 2011; Freedom House Report 2011). Orban hükümeti aynı zamanda hem özel hem de kamu medyasının devlet bütçesiyle finanse edilmesinden dolayı hükümet adına reklam kampanyaları yapmaya başlamıştır. Buradan anlaşıldığı üzere hükümet kamu medyasını hem merkezileştirmiş hem de özel medyaya para cezası verme gibi yetkilere sahip olmaya başlamıştır. Bu durum Macaristan'da ifade özgürlüğünü zayıflatırken muhalefeti savunan gazeteciler ve televizyon kanallarının daha dikkatli biçimde hükümete yönelik söylemlerde bulunması gerekliliğini getirmiştir. Örneğin, Ekim 2016'da en popüler sol görüşlü günlük gazetelerden biri olan Nepszabadsag'ın varlıkları Fidesz'le bağlantılı kişiler tarafından satın alınmış ve gazete kapatılmıştır. Gazetenin kapatılması neticesinde ise pek çok gazeteci işini kaybetmiştir (Rydliński, 2018). Yukarıda ifade edildiği üzere, rekabetçi otoriter rejimlerde iktidarın müdahale ettiği noktalara Orban ve Fidesz'in de müdahale ettiği görülmektedir. Dolayısıyla başlangıçta demokratik olarak değerlendirilen ülkenin Orban liderliğinde hibrit bir rejim örneği olmaya başladığı anlaşılmaktadır.

Orban'ın müdahalede bulunduğu başka noktalar da bulunmaktadır. Bu noktalardan biri Orban'ın politikalarını kadınların ve azınlıkların haklarını tehdit edecek biçimde oluşturmasıdır. Bu politikalar kadınları çalışmak yerine çocuk doğurmalarına ve azınlıkların hem görünürlüklerini hem de özgürlüklerini azaltmaya yönelik yapılmıştır. Orban bu amaçla okul müfredatlarından toplumsal cinsiyetin korunması gerektiğine dair ibareleri kaldırtmıştır. Akademik bağlamda toplumsal cinsiyete dair yapılan çalışmaları da yasaklamıştır. Ayrıca kürtajin cinayet olduğu vurgusu yapılarak kürtaji zorlaştırmış, heteronormatif aile yapısının daha uygun olduğunu ifade etmiştir (Baştan, 2021). Bunun yanı sıra Orban Macar halkının; göç, George Soros ve AB hakkındaki düşüncelerini de değiştirmeye çalışmıştır. Örneğin; Orban'ın Oxford'da eğitim gördüğü süre zarfında George Soros tarafından finanse edilen bir burs aldığı bilinmektedir. Ancak 2018 seçim kampanyası sırasında Soros'la alakası olduğu düşünülen tüm kurumlar yalnız medyada değil yasama girişimleriyle de saldırılara maruz bırakılmıştır. Hükümetin sivil toplumu sınırlamak amacıyla aldığı kararları "Soros'u durdurma paketi" olarak sunduğu bilinmektedir. 2018 seçimlerinden sonra ise Soros'un desteklediği Açık Toplum Vakıfları Orban'ın düşmanca tavırlarından kurtulmak amacıyla ofislerini Budapeşte'den Berlin'e taşımak zorunda kalmıştır (Krekó ve Enyedi, 2018).

Orban'ın iktidara gelişiyle Macaristan'da eğitim merkezleşmiş, hükümet tarafından yönetilmeye ve kontrol edilmeye başlamıştır. Yerel yönetimde yer alan okullarla birlikte vakıf

okullarının da devletleştirmesiyle birlikte bu okulların büyük çoğunluğu kiliselerin eline geçmektedir. Sadece eğitime yapılan müdahaleyle halkın bakış açısına müdahale edilmemektedir. Örneğin; Orban'ın iktidara gelişiyle bir buçuk yıl içerisinde Macar tiyatrolarının yönetmenleri değiştirilmiştir. Pek çok bölgede Fidesz'e yakın kişilerin tiyatrolara yönetici olduğu gözlemlenmiştir. Söz konusu dönemde filmlerde sansür yeniden kurumsallaştırılmış, bazı sanatçılar düşman olarak nitelendirilmiştir (Bozóki, 2011). Orban tarafından Macaristan'da yaratılan yeni hibrit rejime rağmen Macaristan'ın AB üyeliği devam etmiştir. Ancak AB'nin temel yaklaşımlarıyla çelişen uygulamaların olduğu da AB tarafından dikkat çekmiştir. Bu durum da AB ile Macaristan arasındaki sorunların baş göstermesine sebep olmuştur.

Tüm yapılanlar doğrultusunda medya, seçimler, yargı ve yasamanın rekabetçi otoriter rejimlere özgü olacak şekilde değiştirildiği gözlemlenmektedir. Bahsi geçen alanlardaki kurumların tamamen ortadan kaldırılmaması da rejimin ortaya çıkmasında önemli faktördür. Yeni tabloda muhalefetin rekabet gücü kırılmış, varlığı devam etse de etkinliği azalmıştır. Hem eylem hem de söylemsel açıdan Orban'ın popülist bir lider olarak rekabetçi otoriter rejimde öne çıkması da söz konusudur.

III. Demokrasiden Rekabetçi Otoriteryanizme: Avrupa Birliği'nin Macaristan'a Yaklaşımı

AB-Macaristan arasındaki ilişki açısından bir değerlendirme yapıldığında hibrit bir rejim olarak Macaristan'ın özgün bazı yanlarının olduğu görülmektedir. İlk olarak Macaristan Avrupa'da istikrarlı ve liberal demokratik ülkeyken siyasi sistemin nasıl aşındığının önemli bir örneğidir. Diğer özgün nokta ise Macaristan'ın AB içerisindeki ilk ve tamamen gelişmiş hibrit rejimde bir ülke olmasıdır. Bu durumu dikkate değer yapan aslında AB'nin liberal demokrasilerden oluşan çok düzeyli bir yönetim anlayışına sahip olmasıdır. Avrupa Birliği Antlaşması'nın 2. Maddesinde değerler sistemi içerisinde belirtilen hususlarla hibrit rejimin üyelikle bağdaşmadığı da anlaşılmaktadır (Bozóki ve Hegedüs, 2018). Söz konusu duruma AB kurumlarının ve bürokratlarının çeşitli tepkileri olmuştur. 2018 yılında Avrupa Parlamentosu Macaristan raportörü Hollandalı Milletvekili Judith Sargentini ayrıntılı bir rapor yayınlamıştır. Bu raporda Sargentini Macaristan'da gerçekleşen kurumsal değişikliklerden bahsetmiş, yargının bağımsızlığının tehdit altında olduğunu söylemiştir (Keneş, 2020).

Avrupa Parlamentosu'nun Macaristan'ın artık demokrasi olmadığı yönünde bir raporu da kabul ettiği görülmektedir. Parlamento'ya göre ülkede seçimler düzenli biçimde yapılmaktadır ancak demokrasinin temel normlarına saygı duyulmamaktadır. Macaristan'ın

hibrit bir seçim otokrasisi oluşturduğuna dair düşünce üyelerce paylaşılmaktadır. Yine üyelere göre Macaristan AB'nin temel değerlerini baltalamaktadır. Seçim sistemi, ifade özgürlüğü, medyanın yapısı, LGBT, azınlık ve göçmenlerin hakları, mahremiyet konularında Orban yönetimi AB'yi endişelendirmektedir. Bu nedenle AB'nin Macaristan'a verdiği fonlar hakkında Brüksel'in incelemelerde bulunacağı görülmektedir (Euronews, 2022).

Macaristan'ın mevcut rejimiyle AB arasındaki güncel ilişkilere bakmadan evvel daha öncesinde yaşanan bazı gelişmelerden de bahsetmek anlamlı olacaktır. Burada ilk önce Fidesz'in AB hakkındaki ve diğer konulardaki düşüncelerine odaklanılması gerekmektedir. Orban'ın AB'ye yönelik bakış açısına bakıldığında 15 Mart 2016'da yaptığı bir konuşma üzerinden konuyu değerlendirmek mümkündür. Orban konuşmasında Avrupa'nın özgür olmadığını, gizli bir solucan tarafından yenen bir çiçek gibi kırılğan, zayıf ve hastalıklı olduğunu söylemiştir (Cabinet Office of the Prime Minister – Speech by Prime Minister Viktor Orban on 15 March, 2016). Genel açıdan bir değerlendirme yapıldığında ise Fidesz AB'ye yönelik olumsuz tavrını savunmak amacıyla üç argüman kullanmaktadır. Bunlardan ilki, AB'nin göç konusunda gösterdiği yaklaşımın bir varoluşsal tehdit oluşturduğu yönündedir. Kitlesele göçün Avrupa'nın Hristiyan değerlerine ve mirasına zarar vereceği düşüncesi ifadelerde yer bulmaktadır. İkinci argüman, vatandaşların AB'ye yetki devrinde bulunması üzerinden şekillendirilmektedir. Bürokratik elitler ve Macar halkı arasındaki bağın zayıfladığı ifade edilmektedir. Bu argüman üzerinden aslında Macar hükümetine yapılan herhangi bir saldırı Macar halkına yapılmaktadır şeklinde bir imaj oluşturulmaya çalışılmaktadır. Ayrıca yetkilerin devredilmesiyle egemenliğin tehlikede olduğu düşüncesi kullanılmaktadır. Son argüman ise Fidesz'in amacının AB'yi içeriden değiştirme olduğu şeklindeki söylemlerdir (Hargitai, 2020).

Orban pek çok popülist liderin yaptığı gibi göçmenlerin gelmesinin ekonomik, siyasi ve kültürel açıdan tehdit oluşturacağını söyleyerek meşruiyetini arttırmaya çalışmaktadır. Özellikle ülke içerisinde yaptığı yasal değişikliklere ek olarak daha farklı propaganda yolları da kullanmıştır. Örneğin, ülkede 18 yaşından büyük tüm vatandaşlara e-posta yollanmıştır. Bu e-postada Paris'te yaşanan terör saldırılarıyla AB'nin süreci iyi yönetememesi arasında bir bağ kurulmuştur. Ankette ise yer alan on iki sorunun tamamı göçmen karşıtlığını teşvik edici biçimde formüle edilmiştir. Burada da göçmenlerle terör olayları arasında bir ilişki kurulmuştur (Tok, 2018). Orban Hükümeti, ilerleyen zaman diliminde hem ülkesine göçmen gelmesini önleyecek biçimde tutumlar içerisine girmiş hem de gelen göçmenlerin yaşamlarını zorlaştırmıştır. Avrupa Konseyi'nin 2019'da yayınladığı rapora göre Macaristan'daki mülteciler gıdadan mahrum bırakılmakta ve bunun yanı sıra yasal bağlamda temsil

edilmemektedirler. Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri Dunja Mijatović'in ifadelerine göre Orban hükümetinin bu şekilde tutum sergilemesi halk arasında göçmen karşıtı tavrı körüklemektedir (BBC, 2019; Keneş, 2020).

Taraflar arasında yalnızca göç konusunda görüş farklılıkları bulunmamaktadır. Yukarıda bahsedildiği üzere Orban'ın toplumsal cinsiyet ve LGBT haklarına dair yaptığı müdahaleler de AB tarafından tepkiyle karşılanmıştır. 15 Haziran 2021'de ülkede kabul edilen yasaya göre 18 yaşın altındaki kişileri eşcinselliğe ve cinsiyet değişikliğine teşvik edecek herhangi bir içerik gösterimi yasaklanmıştır. AB Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen yasayı utanç verici olarak nitelendirmiştir. Yasanın hem cinsiyet konusunda ayırım yaptığını hem de AB'nin temel değerlerine aykırı olduğunu söylemiş ve bu konuda taviz verilmeyeceğini ifade etmiştir. Orban ise AB'nin tepkisi üzerine yasayı referanduma götürme kararı almakla birlikte Brüksel'in ülkesine saldırdığını söylemiştir. Referandumda ise halkın hayır demesi konusunda propaganda yapmıştır (Euronews, 2021). Eğitim konusunda da taraflar arasında bazı gerilimler meydana gelmiştir. Central European University (CEU) George Soros tarafından Macaristan'da kurulan bir üniversitedir. Hem New York eyaletinde hem de Macaristan'da kayıtlı olan üniversite ikili yasal kimlik barındırmaktadır. Fidesz Hükümeti'nin oluşturduğu yüksek öğrenim reformu ile üniversitenin ikili kimliği hedef alınmıştır. Ayrıca reform ile birlikte yabancı üniversitelerin kendi ülkelerinde faaliyet göstermesi gerektiği gibi çeşitli kurallar getirilmiştir. Avrupa Adalet Divanı CEU'nun faaliyetlerinin Budapeşte'den yurt dışına kaydırılma zorunluluğu getirilmesinin AB yasalarına aykırı olduğunu söylemiştir (BBC, 2020). Ancak bu durum Soros'a karşı olumsuz tavrı olan Orban'ın kararında herhangi bir değişiklik yapmamıştır.

AB ile Orban arasındaki güncel ilişkilere baktığımızda da aslında geçmişten gelen olumsuzlukların devam ettiği görülmektedir. Şubat 2022'de başlayan Rusya-Ukrayna savaşında Orban, Ukrayna'nın toprak bütünlüğüne destek vermiştir. Ancak AB'nin Rusya'ya uygulamayı düşündüğü doğalgaz ve petrol yaptırımlarını desteklemeyi reddetmiştir. Yine AB'nin Rusya-Ukrayna Savaşı'na yönelik stratejisinin başarısız olduğunu dile getiren Orban AB'yi dört lastiği patlamış arabaya benzetmiştir (Anadolu Ajansı, 2022). Daha önce Macar hükümeti Çin ve Rusya'ya yönelik kararlarda AB ile birlikte hareket etmemiştir. Bu durum da AB'nin birlikte hareket etme pozisyonuna zarar vermektedir. Macaristan'ın dış politikada ayrı bir duruş sergilemesini şu nedene bağlamak doğru olacaktır: AB ve ABD'ye bağımlılığını azaltmak amacıyla ülke, Batı Avrupa'da yaygın olan liberal demokrasilerden uzaklaştırılmıştır. Böylece dış politikanın farklı biçimde şekillenmesi sağlanmış ve farklı ortaklarla ikili ilişkiler genişletilmiştir (Keneş, 2020). Ek olarak AB, uzun süredir Macaristan'ı demokratik bağlamda

eksikliklere sahip olmasından dolayı eleştirmektedir. Dolayısıyla Macaristan'ı kurtarma programına¹ Birlik onay vermemekte ve AB fonlarını da bölgeye aktarmamaktadır. Orban hükümeti ise Ukrayna'ya verilecek mali yardım ve Küresel Vergi Antlaşması² konularını onaylamamaktadır. Yakın zamanda ise Macaristan'ın alacağı uyum fonlarının 7,5 milyar avrosunun askıya alınmasını AB Komisyonu talep etmiştir. Üye ülkeler ise 6,3 milyar avroluk kısmını dondurmıştır. 5,8 milyar avroluk AB kurtarma fonunu ise AB ülkeleri onaylamıştır. Macaristan'ın hukukun temel ilkelerini güçlendirmeye çalışacağı zamana kadar Birlik fonlarının askıya alınması kararlaştırılmıştır. Ancak kurtarma fonunun kesintiye uğramayacağı ifade edilmiştir. Macaristan ise bu kararlar doğrultusunda Ukrayna'ya verilecek olan Mali Destek ve Vergi Antlaşması'na onay vermiştir (Anadolu Ajansı, 2022). Buradan anlaşıldığı üzere AB aslında bir süre Macaristan rejimini fonlarla desteklerken son aldığı kararla kısıtlayıcı rolünü daha fazla ön plana çıkartmaktadır.

AB'nin tavrı ve adımları üzerinden yola çıkıldığında gelinen noktada Macaristan'ın üyeliği devam etmektedir. AB'nin belirli konularda kısıtlayıcı tavrı devam etse de Macaristan'ın AB'den ayrılması konusunun gündeme gelmediği görülmektedir. Özellikle Birleşik Krallık'ın ayrılma kararından sonra (Brexit) Macaristan'ın da ayrılabilceği fikri öne sürülmüştür. Ancak Orban, ülke basınına, Avrupa ticaretine olan bağı sebebiyle ayrılmanın mümkün olmadığını ifade etmiştir. Macaristan'ın ihracatının yaklaşık beşte dördü AB pazarına gerçekleşmektedir. Aynı zamanda ülke ekonomisi Alman şirketlerinin yatırımlarıyla desteklenmektedir. AB'nin kısıtlayıcı ve emir veren bir tavra sahip olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle Orban AB içerisinde bir reform önermektedir (Haber Global, 2023). Buna ek olarak AB'nin de Macaristan'ı üyelikten çıkarma gibi bir maksadının olmadığı görülmektedir. Macaristan'ı AB'den çıkarılma amacı içerisinde olunsaydı yaptırım politikalarına ek olarak üyelikten çıkarılma konusunda da gündem oluşturulurdu.

Sonuç

Soğuk Savaş'ın bitişiyle birlikte hibrit rejimlerin sayısında bir artış olmuştur. Bir hibrit

¹ Tüm Dünya'yı etkisi altına alan Covid-19 pandemisinden AB ülkeleri de olumsuz biçimde etkilenmiştir. Ekonomik bağlamda pandeminin neden olduğu olumsuzluklar önlenmek istemiştir. Bu amaçla AB kurtarma fonları kurulmuştur. Ayrıntılı bilgi için bkz. <https://www.dunya.com/dunya/macaristan-kurtarma-planinin-imzalanmasini-bekliyor-haberi-677209>

² Küresel Vergi Antlaşması küresel açıdan GSYH'nin yüzde doksanımlı oluşturulan yüz otuz ülkenin vergi reformu hususunda vardıkları anlaşmadır. Antlaşmadaki temel amaç çok uluslu şirketlerin faaliyet gösterdikleri yerlerde vergi ödemelerini sağlamak ve uluslararası vergi sistemine katkı sağlamaktır. Ayrıntılı bilgi için bkz. <https://taxfoundation.org/taxedu-case-study-oecd-global-tax-deal/#:~:text=global%20minimum%20tax,-.The%20OECD%20Global%20Tax%20Deal,shift%20in%20international%20tax%20rules,https://www.aa.com.tr/tr/dunya/130-ulkeden-kuresel-vergi-anlasmasi/2291753>

rejim örneği olarak rekabetçi otoriteryanizm Lucan ve Way tarafından öne sürülmüştür. Buna göre rekabetçi otoriter rejimler demokrasinin bazı kurallarını manipüle etmektedir. Yani bu rejimler hem otoriter rejimlerin hem de demokratik rejimlerin arasında kalmıştır. İktidarın manipüle ettiği alanlar arasında seçimler, yargı, yasama ve medya organları yer almaktadır. Rekabetçi otoriter rejimlerde seçimler yapılmaktadır ancak adalet düzeyi tartışmalıdır. Yasamaya, yargıya ve medya organlarına müdahale edilmektedir. Kendisine destek veren kişiler yasama, yürütme ve yargıdaki pozisyonlara yerleştirilmektedir. Yasa değişiklikleri yapılarak ya da çeşitli yasaklamalar getirilerek iktidar mekanizmasının devamı sağlanmak istenmektedir.

Macaristan özelinde baktığımızda Fidesz'in 80'li yıllarda kurulduğu ve sonrasında Orban liderliğinde yönetilmeye başlandığı görülmektedir. Orban'ın 2010 yılında seçimle yeniden iktidara gelmesiyle birlikte Macaristan'daki rejimin rekabetçi otoriter bir rejim haline dönüştüğü görülmektedir. Orban'ın görevde olduğu süre zarfında anayasa değişikliği yaptığı, medya organlarına kendi taraftarlarını yerleştirdiği, yargıya yapılan atamalara müdahale ettiği, seçim yasasını değiştirerek iktidarını devam ettirmeye çalıştığı anlaşılmaktadır. 2010 yılından itibaren ülkede dört yılda bir yapılan seçimlerden günümüze gelene kadar Orban'ın iktidarını hala sürdürdüğü görülmektedir.

Orban yalnız yukarıda ifade edilen alanlara müdahalelerde bulunmamıştır. Göçmen krizi, eğitim, sanat gibi alanlarda da çeşitli faaliyetler gerçekleştirmiştir. Toplumsal açıdan bakıldığında toplumun her kesimine yerleşerek halkın pek çok konudaki yaklaşımına etki etmeye çalışmıştır. Burada çoğunluğu elde etmesinin ülke içerisinde protestolara sebebiyet vermediği ya da uyguladığı politikaların halkın tepkisini çekmediği düşüncesi oluşmamalıdır. Ülkenin iç yapısında çeşitli kırılmalar olsa da AB üyesi bir ülkenin AB'nin temel değerlerine aykırı biçimde hareket etmesi, AB'nin de tepkisini çekmektedir. AB'nin Orban'ı fonlarıyla destekleyen tavrına ek olarak Orban'ı kısıtlamak adına da çeşitli tepkilerde bulunduğu görülmektedir. Ancak bu durum Orban'ın AB'ye yönelik olumsuz söylemlerde bulunmasını engellememektedir.

Uluslararası ilişkilerde gelişen olaylarda birleşik bir tavır sergileme amacı güden AB'yi Macaristan'ın da baltaladığı görülmektedir. Bu sorun elbette yalnızca Macaristan'a özgü bir durum değildir. Ancak demokrasinin aşınmasından kaynaklı olarak Macaristan'ı farklı bir yere konumlandırmaktadır. Bu nedenle AB'nin hem temel değerlerinin Macaristan'da yeniden yerleşmesi hem de birleşik tavır sergilenmesi için fonları askıya alma politikasının yürütüldüğünü söylemek mümkündür. Popülist liderin baskın olduğu bir toplumda rekabetçi otoriteryanizmin doğmasının daha olası olduğu görülmektedir. Macaristan örneğinde de

Orban'ın popülist bir lider olarak değerlendirilmesi anlamlı olacaktır. Çünkü AB'nin elitlerden oluşan bir topluluk olduğunu vurgulamasından başlayarak göçmen karşıtı tutumuna kadar popülist liderlerin tavırlarıyla çeşitli ortaklıklar barındırmaktadır.

Kaynakça

- Anadolu Ajansı. (2022). Macaristan, Rusya-Ukrayna Savaşı'nda da AB'den ayrı yol izliyor. Erişim Adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/macaristan-rusya-ukrayna-savasinda-da-abden-ayri-yol-izliyor/2647555>
- Anadolu Ajansı. (2022). AB, Macaristan'ın 6.3 milyar avroluk fonunu dondurdu. Erişim Adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/ab-macaristanin-6-3-milyar-avroluk-fonunu-dondurdu/2762493>
- BBC. (2020). Hungary broke EU law by forcing out university, says European Court. Erişim Adresi: <https://www.bbc.com/news/world-europe-54433398>
- BBC. (2019). Hungary depriving asylum seekers of food- Council of Europe. Erişim Adresi: <https://www.bbc.com/news/world-europe-48336590>
- Baştan, Ş. A. (2021). Popülizm ve toplumsal cinsiyet karşıtı hareketler: Orban hükümeti özelinde Macaristan örneği. *Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2), 131-160.
- Bozóki, A. (2011). Occupy the State: The Orban regime in Hungary. *Journal of Contemporary Central and Eastern Europe*, 19(3), 649-663. <https://doi.org/10.1080/0965156X.2012.703415>
- Bozóki, A., Hegedüs, D. (2018). An externally constrained hybrid regime: Hungary in the European Union. *Democratization*, 25(7), 1-17. <https://doi.org/10.1080/13510347.2018.1455664>
- Cabinet Office of the Prime Minister (2016). Speech by Prime Minister Viktor Orban on 15 March. Erişim Adresi: <https://miniszterelnok.hu/speech-by-prime-minister-viktor-orban-on-15-march/>
- Case study: *Global tax deal*. Tax Foundation. (2023, Ağustos). Erişim Adresi: <https://taxfoundation.org/taxedu-case-study-oecd-global-tax-deal/#:~:text=global%20minimum%20tax,-,The%20OECD%20Global%20Tax%20Deal,shift%20in%20international%20tax%20rules,> <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/130-ulkeden-kuresel-vergi-anlasmasi/2291753>
- Castaldo, A. (2018). Popülizm and competitive authoritarianism in Turkey. *Southeast*

- European and Black Sea Studies*, 18(4), 1-21.
<https://doi.org/10.1080/14683857.2018.1550948>
- Euronews. (2022). Avrupa Parlamentosu: Macaristan'ın artık tam işleyen bir demokrasisi yok. Erişim Adresi: <https://tr.euronews.com/2022/09/15/avrupa-parlamentosu-macaristanin-artik-tam-isleyen-bir-demokrasisi-yok>
- Euronews. (2021). Macaristan, AB tepkisi üzerine eşcinsellik yasasını referanduma götürüyor. Erişim Adresi: <https://tr.euronews.com/2021/07/21/macaristan-ab-tepkisi-uzerine-escinsellik-yasas-n-referanduma-goturuyor>
- Gökçe, A. F. (Tarih eklenmeli) “Hibrit rejimlerde hükümet sistemleri ve demokrasi”. *ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi*, 6(15), 145-160.
- Haber Global. (2023). Brexit'ten sonra şimdi de Huxit AB'de yeni bir ayrılık hikayesi. Erişim Adresi: <https://haberglobal.com.tr/dunya/brexitten-sonra-simdi-de-huxit-abde-yeni-bir-ayrilik-hikayesi-247309>
- Hargitai, T. (2020). How Eurosceptic is Fidesz actually?. *Politics in Central Europe*, 16(1), 189-209. <https://doi.org/10.2478/pce-2020-0009>
- Keneş, B. (2020). Viktor Orban: Past to present. *ECPS Leader Profiles European Center for Populism Studies*, 3-34.
- Kovács, B., Hevesi, Á. F. (2011). Freedom house report 2011: Hungary. Erişim Adresi: https://freedomhouse.org/sites/default/files/inline_images/NIT-2011-Hungary.pdf
- Krekó, P., Enyedi, Z. (2018). Orban's Laboratory of Illiberalism. *Journal of Democracy*, 29(3), 39-51. <https://doi.org/10.1353/jod.2018.0043>
- Macaristan, Kurtarma Planının Imzalanmasını Bekliyor*. Dünya Gazetesi. (2022, Aralık 13). Erişim Adresi: <https://www.dunya.com/dunya/macaristan-kurtarma-planinin-imzalanmasini-bekliyor-haberi-677209>
- Oğuz, M. C. (2021). Rekabetçi otoriter rejimlerde seçimlerin ve ulusaltı siyasetin önemi: Meksika'dan PAN örneği. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 9(1), 26-50. <https://doi.org/10.14782/marmarasbd.798902>
- Rydliński, B. M. (2018). Viktor Orban-First among illiberals? Hungarian and Polish steps towards populist democracy. *Online Journal Modelling the New Europe*, (26), 95-107. DOI:10.24193/OJMNE.2018.26.07
- Szilágyi, A., Bozóki A. (2015). Playing it again in post communism: The revolutionary rhetoric of Viktor Orban in hungary. *Advances in the History of Rhetoric*, 18, 153-166. <https://doi.org/10.1080/15362426.2015.1010872>
- Tok, G. C. (2018). The politicization of migration and the rise of competitive

authoritarianism in Hungary. *Akdeniz İİBF Dergisi*, 18(37), 88-117.

<https://doi.org/10.25294/aiiibfd.420805>

Yıldırım, Y. (2017) “Liberal demokrasilerin krizi bağlamında Avrupa’da sağ popülizm ve yükselen aşırı sağ”. *Amme İdaresi Dergisi*, 50(2), 51-72.

Zinecker, H. (2009) “Regime hybridity in devoloping countries: Achievements and limitations of new research on transitions”. *International Studies Review*, 11(2), 302-331. <http://www.jstor.org/stable/40389063>.

Way, L., Levitsky S. (2002). The rise of competitive authoritarianism. *Journal of Democracy*, 13(2), 51-65. DOI: 10.1353/jod.2002.0026

Way, L., Levitsky, S. (2010). Competitive authoritarianism hybrid regimes after cold war. Cambridge University Press.